

Obsah

Předmluva	15
I. POČÁTKY A VÝVOJ STOMATOCHIRURGIE (<i>Toman</i>)	17
II. ANESTESIOLOGIE (<i>Sovadina</i>)	21
Povrchová anestezie	26
Infiltrační anestezie	27
Okrsková anestezie	30
Anestezie n. alveolaris inferior	31
— intraorální cesta	31
— extraorální cesta	34
Anestezie n. buccinatorius	35
Anestezie n. mentalis	36
Anestezie na tuber maxillae	36
— intraorální cesta	37
— extraorální cesta	37
Anestezie na fo. infraorbitale	37
— intraorální cesta	38
— extraorální cesta	38
Anestezie n. palatinus maior	39
Anestezie n. nasopalatinus	40
Kmenová anestezie	40
Komplikace injekční anestezie	41
Poruchy nervové funkce	41
Poranění cév a vznik hematomu	41
Anemické zóny	41
Poškození svalů	42
Poinjekční nekrosy	42
Infekce vnesená anestetikem	43
Zlomení jehly	43
Celkové reakce na anestetika - mdloba, kolaps	44
III. EXTRAKCE ZUBŮ (<i>Sovadina</i>)	49
Anatomické poznámky	49
Instrumentarium	52
— extrakční kleště	52
— extrakční páky	56
Indikace k extrakci zubu	61

Kontraindikace extrakce	62
Příprava nemocného k extrakci	62
Postavení lékaře při extrakci	63
Extrakce horních řezáků, kořene řezáku, horního špičáku, horních premolárů, horních molárů, horního zubu moudrosti, dolních řezáků, dolního špičáku, dolních premolárů, dolních molárů, dolního zubu moudrosti.	65
Hojení extrakční rány	88
Sutura rány po extrakci	90
Extrakce retinovaných a dystopických zubů	91
Komplikace během extrakce a po extrakci.	97
Fraktura kořene, alveolu, tuber maxillae, mandibuly	97
Poškození sousedního zubu, vytažení nepravého zubu	98
Oroantrální perforace, radix in antro	99
Poškození n. mentalis a n. alveolaris inferior	99
Polknutí nebo aspirace zubu	99
Poextrakční krvácení	100
Bolest po extrakci	102
Suché lůžko (alveolitis sicca)	103
Zbytky kořenů, alveolární sekvestry a cizí tělesa	106
IV. PATOLOGICKÁ SPOJENÍ ÚSTNÍ DUTINY S DUTINOU ČELISTNÍ A NOSNÍ (<i>Toman</i>)	107
Oroantrální komunikace	107
— uzávěr čerstvých komunikací na hřebeni dásňového výběžku, zalomený kořen zubu v čelistní dutině, antrotomie	108
— uzávěr komunikací uložených v ústní předsíni, plastický uzávěr slizničním tvářovým lalokem se zadní stopkou, plastický uzávěr gingiválním, dvoustopkovým lalokem, plastický uzávěr patrovým, prodlouženým lalokem	112
Oronasální komunikace	114
— plastika patrovým jednostopkovým lalokem, plastika posunem dvou dvoustopkových patrových laloků, plastika třemi jednostopkovými laloky	114
V. ZÁNĚTY ČELISTNÍCH DUTIN (<i>Toman</i>)	119
Prudký zánět čelistní dutiny, punkce čelistní dutiny	119
Počasný zánět čelistní dutiny, operace podle Caldwell-Luca	122
VI. AMPUTACE KOŘENOVÉHO HROTU (<i>Sovadina</i>)	124
Indikace	125
Kontraindikace	127
Anestésie, způsoby provedení řezu, otevření ložiska a obnažení kořenového hrotu, plnění kořene během operace, provedení operace v různých oblastech, doléčování po operaci, výsledky amputace kořenového hrotu	128
VII. DENTITIO DIFFICILIS DENTIS SAPIENTIAE INFERIORIS (<i>Sovadina</i>)	143
Chronická forma	144
Akutní forma	147

VIII. ZÁNĚTY TKÁNÍ KOLEM ČELISTÍ (<i>Sovadina</i>)	151
Formy zánětu	151
Mikrobiologické poznámky	152
Vstupní brány infekce	153
— defekty kůže a sliznice, defekty tvrdých zubních substancí a jejich následky, fraktury zubů a čelistí, operační rány, zvenku přenesená infekce, obličejové furunkly, parodontální choboty	153
Šíření hnisavého procesu	155
Parodontitis apicalis, subperiostální a submukosní absces, parodon- titis marginalis acuta	156
Kolemčelistní záněty	159
— spatium submentale, spatium submandibulare, spatium sub- linguale, spatium basale intermusculare linguae, spatium pterygomandibulare, spatium parapharyngeum, záněty v pa- rotideálním loži (ve fossa retromandibularis), spatium mas- setericomandibulare, perimandibulární a paramandibulární absces, absces brady, retromaxilární absces, tvářové záněty, absces fossae caninae, flegmonosní záněty	159
IX. ZÁNĚTY ČELISTNÍCH KOSTÍ (<i>Sovadina</i>)	176
Vstupní brány infekce čelistních kostí - infekce místní, infekce hematogenní	176
Akutní osteomyelitis čelistních kostí	178
Akutní hnisavá osteomyelitis dolní čelisti u dospělých	180
Akutní hnisavá osteomyelitis horní čelisti u dospělých	183
Záněty čelistních kostí u kojenců a malých dětí	187
Chronická osteomyelitis čelistních kostí - sekundární chronická osteomyelitis, primární (idiopatická) chronická osteomyelitis, osteomyelitis sicca	189
X. ČELISTNÍ KONTRAKTURA (<i>Sovadina</i>)	193
Neurogenní kontraktura	193
Artrogenní kontraktura	194
Zánětlivá kontraktura	194
Myogenní kontraktura	195
Jizvová kontraktura	197
Jiné čelistní kontraktury	198
XI. NOMA (<i>Sovadina</i>)	199
XII. SPECIFICKÉ ZÁNĚTY (<i>Toman</i>)	200
Aktinomykosa - forma cervikofaciální, forma kostní	200
Tuberkulosa	203
— primární tuberkulosa ústních tkání, sekundární tuberkulosa v oblasti úst a obličeje, lupus vulgaris, ulcerosní forma tuberku- losy, granulační forma tuberkulosity, tuberkulosa obličejových kostí	203
Syfilis	206
— získaná	206
— vrozená	207

XIII. ONEMOCNĚNÍ MÍZNÍCH UZLIN (<i>Toman</i>)	209
Anatomie lymfatického aparátu obličejce a krku.	209
Záněty mízních uzlin	211
— akutní zánět, lymphadenitis submandibularis, lymphadenitis submentalis, lymphadenitis subangularis	211
— chronický zánět, benigní virusová lymphadenitis.	213
Specifický zánět mízních uzlin	215
— tuberkulosa mízních uzlin	215
— syfilis mízních uzlin	217
Nádory mízních uzlin	217
— primární.	217
— sekundární, lymphonodopathia blastomatosa	217
XIV. CHOROBY SLINNÝCH ŽLÁZ (<i>Sovadina</i>)	220
Sialolithiasis.	221
Jiná chirurgická onemocnění slinného systému - ektasie a striktury slinného systému, cizí tělesa, chorobné procesy v okolí vývodu, aerokele, slinné píštěle	224
Záněty slinných žláz	226
— epidemická parotitis, akutní parotitis, sekundární parotitis, sialoadenitis submandibularis acuta, sialoadenitis sublingualis acuta, sialoadenitis submandibularis chronica, parotitis chronica, sialoadenosy	226
XV. NÁDORY SLINNÝCH ŽLÁZ (<i>Toman</i>)	229
Adenom - cystický, z jasných buněk	229
Myxochondroepiteliom (smíšený nádor).	229
Cylindrom	231
Papilární cystadenolymfom	234
Hlenotvorný epitheliom	234
Maligní nádory - carcinoma scirrhosum, carcinoma medullare, cylindrom	235
XVI. CYSTY (<i>Sovadina</i>)	238
Rozdělení cyst	238
Cysty odontogenní	239
— cysta radikulární, folikulární, parodontální, cysta u dočasných zubů	239
Cysta neodontogenní	242
— cysta ductus nasopalatini, cysta fisurální, cysta traumatická, cysty epidermální a dermoidní - cholesteatom, cysta colli congenita mediana (cysta ductus thyreoglossus), cysta colli congenita lateralis	242
Cysta retenční - mukokele, ranula, retenční cysty velkých slinných žláz, atherom	246
Diagnostika čelistních cyst.	247
Terapie čelistních cyst	252
— cystektomie, cystostomie, drenáž cysty, operace cyst v oblasti čelistní dutiny, v oblasti nosní spodiny, v oblasti foramen mentale, v oblasti větve dolní čelisti	253

Diagnostika a terapie cyst v měkkých tkáních v okolí čelistí 261

XVII. NÁDORY ÚST, ČELISTÍ A PŘILEHLÝCH MĚKKÝCH TKÁNÍ

(Toman) 263

Část obecná 263

— diagnostika, anamnesa, inspekce, palpce, punkce 263

— rentgenologické vyšetření 265

— probatorní excise 265

— terapie nádorů 266

— onkologická prevence 266

Část speciální 267

Benigní mesenchymální nádory 267

Fibrom 267

Myxom 271

Lipom 271

Chondrom - Ollicrova chondromatosa 272

Osteomy - osteoma durum, osteoma spongiosum, hyperostosa, exostosa, torus palatinus, torus mandibularis, osteofyty, enostosa, osteoidní osteom, osteoklastom 273

Hemangiom - naevus flammeus, haemangioma simplex capillare, haemangioma cavernosum, hemangiom v čelistních kostech, flebolity, Sturge-Weberův syndrom, angioma arteriale racemosum 278

Lymfangiom - lymphangioma simplex, cavernosum, cysticum (hygroma colli cysticum) 283

Myom - leiomyom, rhabdomyom, Abrikosovův myoblastický myom 284

Maligní mesenchymální nádory - sarkomy 284

Sarkomy měkkých tkání - kulatobuněčný, vřetenobuněčný, polymorfocelulární, fibrosarkom, myxosarkom, rhabdomyosarkom . 285

Sarkomy čelistních kostí - periostální sarkom, osteolytický sarkom, chondrosarkom, fibrosarkom odontogenní 288

Sarkomy z lymforetikulární tkáně - lymfosarkom, retikulosarkom, myelom, Ewingův sarkom, maligní lymfogramulom 291

Novotvary krvetvorných tkání - chronická myeloidní leukémie, chlorom, chronická lymfatická leukémie, akutní lymfatická leukémie 293

Benigní epitelové nádory 295

— papilom, veruca, cornu cutaneum 295

Odontogenní nádory 297

— adamantinom, amelom, odontogenní fibrom, odontogenní myxofibrom, cementom, dentinom, měkký odontom, odontoblastom, tvrdý odontom, složený koronární, radikulární . . 297

Prekancerosy 301

— leukoplakie, xeroderma pigmentosum, keratoma senile, Bowenova choroba, erytroplasie 302

Maligní epitelové nádory 304

— rakovina kůže (basaliom, kankroid), rakovina rtu, rakovina tvářové sliznice, rakovina dásňového výběžku, rakovina patra, rakovina ústní spodiny, rakovina jazyka, rakovina čelistní dutiny, centrální rakovina čelistních kostí 304

Nádory z periferního nervstva	314
— neurofibromatosis, infatilní progresivní hypertrofická neuritis, neurinom, paragangliom	314
Nádory melanotické	317
— pigmentový névus, melanoblastom, kongenitální pigmentový nádor	317
Epulis	318
— epulis gigantocellularis, fibromatosa, granulomatosa, congenita	318
XVIII. SYSTÉMOVÁ KOSTNÍ ONEMOCNĚNÍ (Toman)	321
Chondrodystrofia fetalis - gargoylismus	321
Osteogenesis imperfecta	322
Osteodysplasia fibrosa (m. Jaffé-Lichtenstein)	323
Osteodystrofia fibrosa (m. Engel-Recklinghausen)	324
Ostitis deformans (m. Paget)	325
Mramorovitost kostí (m. Albers-Schönberg)	326
Akromegalie	327
Eosinofilní granulom	327
Choroba Handova-Schillerova-Christianova	329
Choroba Lettererova-Siweova	329
Rachitis, křivice	329
Osteomalacie	331
XIX. ONEMOCNĚNÍ ČELISTNÍHO KLOUBU (Toman)	332
Vývojové poruchy čelistního kloubu	332
— hypertrofie kloubního výběžku a hlavice dolní čelisti, hypertrofie svalového výběžku, změny na jamce kloubní	332
Záněty čelistního kloubu - akutní zánět, chronický zánět, specifický zánět	333
Deformující artropatie - juvenilní, senilní	335
Luxace a subluxace dolní čelisti - luxace habituální	336
Ztuhnutí čelistního kloubu	337
XX. ANOMÁLIE ČELISTÍ (Toman)	340
Malé ortodontické operace	340
— ortodontická extrakce zubů, Pordesova metoda, chirurgické odstranění retinovaného horního špičáku	340
— chirurgické léčení diastematu	342
— chirurgické zeslabení alveolární kosti, osteotomie dásňového výběžku podle Bichlmayera, kortikotomie	343
Čelistní anomálie, obličejové deformity a jejich chirurgické léčení	345
— prognathia, operace podle Bichlmayera, podle Wassmunda, podle Spaniera, podle Cohn-Stocka	345
— retrognathia	350
— progenie, pravá mandibulární progenie, pseudoprogenie, alveolární progenie, získané mandibulární progenie, oboustranná horizontální osteotomie podle Kostečky, inlayová ostektomie podle Tomana	351
— mikrogenie, symetrická, asymetrická, oboustranná osteotomie corpus mandibulae, stupňovitá osteotomie těla dolní čelisti,	

horizontální osteotomie větve dolní čelisti, osteoplastické rozšíření dolní čelisti	360
— laterogenie, vertikální ostektomie podle Dingmanna	363
— agenie, agenia spuria, hemigenie	365
— nedovíravý chrup (mordex apertus), forma maxilární, mandibulární, bimaxilární, operace podle Schuchardta, podle Kufnera	365
— dysostosis craniofacialis (Crouzon)	371
— dysostosis mandibulo-facialis (Franceschetti-Zwahlen)	371
— progresivní hemiatrofie obličeje (Romberg), kongenitální hemihypertrofie obličeje	372
— caput obstipum congenitum	374

XXI. PREPROTETICKÁ CHIRURGIE (*Toman*) 375

Operace na měkkých tkáních	376
— chirurgická úprava hypertrofické sliznice dásňového výběžku, hyperplasie ohraničené, hyperplastické slizniční pruhy až listy, vlající hřeben	376
— chirurgická úprava vestibulárních řas, slizniční řasy, vazivové slizniční řasy, frenulum, Z-plastika	377
— chirurgická úprava ústní předsíně a ústní spodiny, rekonstrukce ústní předsíně podle Kostečky a Kazanjana, prohloubení ústní spodiny podle Traunera, Obwegesera a Edlana, rekonstrukce ústní předsíně dermoepidermálním štěpem, operace Esserova	379
Operace na čelistech	383
— egalisace dásňového výběžku, egalisace jednotlivých zubních lůžek, chirurgická úprava exostos, chirurgická úprava hrbolů horní čelisti podle Čelešnika	383
Rekonstrukce dásňového výběžku implantáty	386
— kostní autotransplantáty, osteokartilaginózní štěpy, chrupavkové štěpy, alloimplantáty	386
Implantace metalických konstrukcí - implantáty endooseální, subperiostální	387

XXII. CHOROBY MOZKOVÝCH NERVŮ (*Toman*) 390

1. Obličejové bolesti podmíněné místním patologickým procesem	390
— bolesti při prudkém zánětu zutní dřene, při prudkém zánětu ozubice, při chronických zánětech zubní dřene, bolest u akutního zánětu čelistní dutiny, u akutního zánětu středoušního, bolesti kloubní	390
2. Obličejové bolesti podmíněné postižením nervového kmene nebo ganglia	392
— neuralgie trojklaného nervu, primární, sekundární	392
— neuralgie trojklaného nervu poherpetická	395
— atypická obličejová neuralgie (psychogenně podmíněná neuralgie trojklaného nervu)	395
— anaesthesia dolorosa	396
— neuralgia n. nasociliaris	396

— neuralgia g. pterygopalatini (Sluderova neuralgie)	396
— neuralgia n. auriculotemporalis	396
— neuralgie Huntova	397
— bolesti cerviko-okcipitální	397
— neuralgia n. glossopharyngei	397
Obličejové sympatalgie	397
Bolesti cévní - při migréně, u arteritis temporalis	398
Obrna lícního nervu - centrální, periferní, monoplegia facialis, diplegia facialis	398
Křeč lícního nervu	400
Paralysis n. glossofaryngei	400
Paralysis n. hypoglossi	401
XXIII. PROJEVY KREVNÍCH CHOROB V ÚSTNÍ DUTINĚ (<i>Toman- Sovadina</i>)	402
Krvácivé choroby	402
— choroby s primárním, velmi často dědičným defektem ve spektru plasmatických koagulačních faktorů, hemofilie	402
— stavy provázené sekundárně vzniklým nedostatkem některých koagulačních faktorů, hepatitis, cirrhosis hepatis, obstrukční ikterus, malabsorpční syndrom, pelentan, heparin	404
Hemorrhagické diatesy destičkového původu	405
— idiopatická trombocytopenická purpura (m. Werlhoffi)	405
— získané trombopenické purpury	406
— trombastenien a trombopatie	406
Krvácivé stavy způsobené patologicky změněnou fragilitou pro- pustností kapilár a drobných cév	407
— teleangiectasia haemorrhagica hereditaria Rendu-Osler	407
— purpura alergotoxická	407
— C-avitaminosa	407
Choroby se změnami hodnot červených a bílých krvinek	409
— polycythaemia vera (Vaquezova-Oslerova choroba)	409
— aplastická anémie	409
— agranulocytosa	410
— mononukleosa infekční	410
XXIV. FYSIKÁLNÍ A CHEMICKÁ POŠKOZENÍ V ČELISTNĚ-LÍCNÍ OBLASTI (<i>Toman</i>)	412
Popálení obličeje	412
Poleptání obličeje chemickými látkami	413
Popáleniny elektrickým proudem	413
Poškození rentgenem a radiem	414
— akutní a chronická poškození kůže	414
— osteoradionekrosy čelistí	415
— odontoradionekrosy	416
— prevence osteo- a odontoradionekros	417
XXV. TRACHEOTOMIE (<i>Toman</i>)	418
Seznam literatury	420
Rejstřík	422